

BAB 4

Isu-isu Penghasilan Makanan Halal di Malaysia

4.0 Pendahuluan

Industri halal di Malaysia mempunyai potensi yang sangat luas dan masa depan yang cerah bukan sahaja untuk umat Islam di Malaysia malah untuk penduduk Islam di dunia. Pada tahun 2005 Malaysia dengan penduduknya seramai 26 juta orang misalnya, mencatatkan perbelanjaan makanan, kosmetik, barangan gunaannya, farmaseutikal dan kewangan bernilai RM1,371 per kapita dengan pasaran sebanyak RM 21.2 trilion bagi barangan halal.

Manakala di peringkat global pula, pada tahun 2010, dianggarkan penduduk Islam dunia berjumlah 3 bilion dengan Keluaran Dalam Negara Kasar (KDNK) umat Islam bernilai USD 12 bilion. Dianggarkan nilai makanan halal global setahun ialah sebanyak USD 581 bilion dan nilai pasaran global dagangan makanan dan bukan makanan halal dianggarkan sebanyak USD 2.1 trilion. Manakala bagi sektor perkhidmatan pula ia bernilai sebanyak USD 1 trilion setahun.

Melihat kepada peluang yang amat luas ini adalah difikirkan perlu bagi negara kita Malaysia mempertingkatkan usaha untuk membangunkan dan mengengahkan perkara-perkara yang berkaitan dengan bidang halal di semua peringkat. Antaranya yang melibatkan berbagai bidang seperti penyelidikan, latihan, perkhidmatan analisis, jaringan di antara institusi dan lain-lain.

Di Malaysia, badan yang bertanggungjawab secara langsung di dalam memberikan sijil halal dan logo halal terletak di bawah JAKIM. Manakala untuk membantu di dalam melicinkan lagi proses berkenaan terdapat beberapa jawatankuasa yang ditubuhkan misalnya jawatankuasa penasihat pengesahan halal, jawatankuasa teknikal makanan halal, jawatankuasa yang terlibat di dalam penyediaan ISO dan lain-lain lagi. Seterusnya di dalam bidang analisis, badan yang banyak terlibat membantu JAKIM ialah Jabatan Kimia dan Institut Pengajian Tinggi Awam kerana JAKIM tidak mempunyai makmalnya sendiri. Perbincangan yang seterusnya adalah berkaitan dengan bagaimana terbentuknya jawatankuasa yang terlibat di dalam pengesahan penghasilan makanan halal dan peranannya di Malaysia.

4.1 Sejarah Perkembangan Jawatankuasa Makanan Halal.

Sebagai sebuah negara yang penduduknya terdiri daripada majoriti orang Islam, maka adalah menjadi satu tanggungjawab bagi pengusaha

dan pembekal makanan di Malaysia menghasilkan makanan yang bersih dan halal. Ekoran daripada itu, bermula dari tahun 1968, di dalam persidangan Majlis Raja-raja Malaysia telah diputuskan bahawa satu badan perlu ditubuhkan dalam usaha untuk membangunkan kemajuan umat Islam Malaysia. Hasilnya sebuah Urusetia telah ditubuhkan. Urusetia tersebut diberi nama Urusetia Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Agama Islam Malaysia.¹

Kemudian Urusetia ini telah diubah menjadi Bahagian Ugama, Jabatan Perdana Menteri. Memandangkan pentingnya bahagian ini ia telah dinaikkan taraf kepada Bahagian Hal Ehwal Islam (BAHEIS) yang berperanan untuk memelihara kesucian akidah umat Islam serantau dan ia selaras dengan taraf Malaysia sebagai sebuah negara Islam yang semakin kukuh serta mendapat perhatian dunia antarabangsa. Ia terlibat secara langsung dalam memberi pengesahan status halal kepada makanan dan barangan gunaan Islam di negara ini bermula pada tahun 1974. Pengesahan halal ini diberikan kepada beberapa produk makanan utama yang dikeluarkan oleh syarikat pengeluar makanan tempatan dalam bentuk surat pengiktirafan. Usaha tersebut dikendalikan oleh Pusat Penyelidikan Islam, Bahagian Hal Ehwal Islam. Seterusnya bermula pada tahun 1994, pengesahan halal diberi dalam bentuk sijil pengesahan halal berserta dengan logo halal.

¹ Sila lihat <http://www.islam.gov.my/portal/sejarah.php>

Perkembangan yang seterusnya ialah BAHEIS telah di naik taraf menjadi sebuah jabatan pada 1 Januari 1997 yang dikenali sebagai Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM). Berdasarkan keperluan semasa mulai 30 September 1998, tugas pemeriksaan premis bagi tujuan pengesahan halal telah diswastakan kepada sebuah syarikat iaitu Syarikat Ilham Daya Sdn. Bhd. Manakala aspek-aspek lain seperti pengeluaran sijil dan tugas pemantauan masih di bawah kendalian JAKIM.

Keadaan ini tidak lama kerana pada 2 September 2002, kerajaan telah memutuskan bahawa semua urusan pengesahan halal termasuk tugas pemeriksaan dilaksanakan sepenuhnya oleh JAKIM.²

Perkembangan yang seterusnya ialah pada tahun 2002 sejajar untuk memenuhi perkembangan pesat industri makanan halal di Malaysia dan memastikan keperluan semasa umat Islam, JAKIM telah mewujudkan satu bahagian baru yang dinamakan sebagai Bahagian Kajian Makanan dan Barangan Gunaan Islam (MGI). Bahagian ini diamanahkan untuk mengurus semua aktiviti yang berkaitan dengan pengesahan halal yang mengikut lunas-lunas syarak kepada makanan dan produk gunaan Islam. Di samping itu MGI juga berfungsi sebagai pusat perkhidmatan pensijilan halal yang berwibawa serta diiktiraf di peringkat nasional dan antarabangsa.

² Utusan Malaysia, 11 April 2001

Objektif MGI ialah mengkaji, mengesah dan mengawal selia produk makanan dan barangan gunaan Islam supaya bukan sahaja terjamin suci dan halal tetapi ia juga cekap dan berkesan. Contohnya seperti menyelaras, merekod dan menguruskan maklumat mengenai halal, membuat pemeriksaan rumah sembelih dan logi-logi pemprosesan daging dan berasaskan daging di luar negara, mengakreditasi dan melantik badan Islam di luar negara, menilai permohonan dan menentukan kadar caj perkhidmatan dan menyelaraskan pelaksanaan perkhidmatan pensijilan halal bagi negeri.³

Untuk melaksanakan tugas tersebut JAKIM telah merujuk kepada beberapa akta yang berkaitan iaitu:

- Akta Perihal Dagangan 1972; Perintah Perihal Dagangan (Penggunaan Perbahasan 'Halal') 1975
- *Animal Rules Ordinance* 1953/1962 (Pengimportan Haiwan)
- Perintah Kastam (Larangan Import/Eksport) 1988 di bawah Akta Kastam 1976
- Akta Makanan 1983
- Akta atau Enakmen Kesalahan Jenayah Syariah Negeri-Negeri (Penyalahgunaan Tanda Halal)
- *Trade Mark Act* 1976

³ Malaysia. Jabatan Kemajuan Islam Malaysia. (2003-2004). *Direktori halal Malaysia*. Kuala Lumpur : Jabatan Kemajuan Islam Malaysia. (hlm. ix-x)

4.2 Latarbelakang Penubuhan Jawatankuasa Pengesahan Halal

Sebelum ini tidak terdapat suatu badan atau jawatankuasa untuk mengawal pengesahan halal pada barangan yang didapati di pasaran terutamanya untuk menjamin pengguna-pengguna Muslim terselamat daripada memperolehi barangan yang tidak patut diambil sebagai seorang Islam. Mereka mendapatkan sesuatu barangan semata-mata bergantung kepada kesedaran diri sendiri dan maklumat yang tidak tepat. Tambahan lagi makanan yang dihasilkan adalah dari pengusaha Islam dan bukan Islam.

Kedudukan yang tidak jelas ini menimbulkan suatu tanda tanya kepada masyarakat Islam dan perkara ini mula dibangkitkan sama ada melalui akhbar, majalah dan pertanyaan terus ke Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN) atau Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) atau Jabatan Perdana Menteri (JPM) pada ketika itu.

Memandangkan hal ini penting dan amat sensitif maka Bahagian Hal Ehwal Islam, Jabatan Perdana Menteri telah menubuhkan sebuah *Jawatankuasa Halal-Haram* (sekarang ini Jabatan Kemajuan Islam Malaysia) pada tahun 1982. Walaubagaimanapun nama jawatankuasa ini diubah kemudiannya kepada Jawatankuasa Mengkaji Bahan Makanan

dan Gunaan Orang Islam oleh Persidangan Ketua-Ketua Jabatan atau Majlis Agama Islam Malaysia kali yang ke-25.⁴

Namun demikian jawatankuasa yang ditubuhkan ini dianggap sementara sahaja. Ini kerana, ia tidak mempunyai apa-apa kuasa undang-undang dalam menentukan halal-haram berhubung dengan makanan dan barangan penggunaan orang Islam. Oleh sebab itu jawatankuasa ini menghadapi beberapa masalah di dalam menjalankan tugasnya secara lebih berkesan. Bagi mengatasi masalah ini, jawatankuasa yang sedia ada telah mengemukakan satu kertas cadangan kepada kabinet melalui Kementerian Perdagangan dan Perindustrian supaya ditubuhkan sebuah lembaga penentu halal-haram di bawah Kementerian Perdagangan dan Perindustrian tetapi cadangan ini telah ditolak.

Setelah perkara ini dikemukakan kepada jawatankuasa ad-hoc halal-haram maka satu keputusan telah dibuat supaya beberapa cadangan lain dipertimbangkan dalam usaha melahirkan sebuah badan yang mempunyai autoriti. Di antara cadangan yang dipertimbangkan ialah menubuhkan Jawatankuasa Penyelidikan berhubung dengan makanan dan barang gunaan orang-orang Islam diperingkat negeri. Hal ini selaras dengan cadangan yang telah dibuat oleh Jabatan Peguam Negara supaya menubuhkan badan halal-haram diperingkat negeri. Saranan ini

⁴ Lokman Ab. Rahman, *Halal dan kepenggunaan*. Kuala Lumpur: Jabatan Agama Islam Malaysia. (hlm 70)

bertepatan dengan cadangan di dalam Persidangan Ketua-Ketua Jabatan atau Majlis Agama Islam seluruh Malaysia Kali ke 36 pada 31 Mac, 1988 di Kuching, Sarawak yang mencadangkan supaya ditubuhkan Jawatankuasa Makanan dan Bahan Gunaan Orang Islam diperingkat negeri.⁵

Kini untuk memastikan bahawa pengguna Muslim benar-benar mendapat jaminan halal terhadap barangan yang dilabelkan halal memerlukan kerjasama yang cukup baik dan kefahaman yang mendalam dari pengusaha-pengusaha makanan muslim atau bukan Muslim. Dengan tertubuhnya badan halal haram diperingkat kebangsaan dan negeri sekurang-kurangnya masyarakat dapat melihat kepada *trade mark* yang meyakinkan pengguna untuk membeli produk halal. Walau bagaimanapun keadaan ini menjadi sukar sekiranya tanda halal itu tidak diakui oleh mana-mana institusi Islam. Kita tidak mengetahui di atas pertimbangan apakah pengesahan halal tersebut dibuat oleh pengusaha makanan kerana tiada pemantauan dilakukan. Oleh itu pengesahan halal bagi sumber makanan di pasaran memerlukan kepada pembuktian. Bukti yang digunapakai hari ini ialah melalui analisis di makmal yang memerlukan kepada pakar di dalam bidang berkenaan.

Memandangkan kepada keperluan ini maka akhirnya ia telah membawa kepada terbentuknya satu Jawatankuasa Mengkaji Makanan

⁵ Ibid., hlm. 70-71

dan Bahan Gunaan Orang Islam. Ahli-ahlinya terdiri daripada pakar-pakar agama dan profesional. Bagi tujuan pengawalan dan penyelarasan jawatankuasa ini telah dibentuk diperingkat persekutuan dan negeri. Penyelarasannya diseluruh Malaysia dikendalikan oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) iaitu di bawah Unit Pusat Penyelidikan Islam. Walaubagaimanapun penyelarasan ini kadangkala kurang berkesan terhadap sesuatu keputusan kerana kuasa agama adalah terletak pada hak negeri masing-masing.

Keadaan ini menyebabkan pelaksanaan kawalan penggunaan tanda halal kepada pengguna tidak kemas dan licin kerana kuasa undang-undang berada di bawah peruntukkan Penguatkuasaan Kementerian Perdagangan Dalam Negeri dan Hal Ehwal Pengguna (KPDNHEP) manakala jabatan seperti Jabatan Agama Islam Negeri dan Pusat Islam hanya bertindak sebagai pakar dan dari sudut pentadbiran sahaja. Setiap tindakan seperti melakukan pemeriksaan atau pemantauan untuk memasuki sesuatu premis adalah bergantung sepenuhnya kepada pihak Penguatkuasaan Kementerian Perdagangan Dalam Negeri dan Hal Ehwal Pengguna, sedangkan kuasa agama berada ditangan institusi agama di negeri-negeri. Dua situasi ini menyebabkan seringkali mengganggu kelancaran pelaksanaan tugas dalam menentukan kedudukan makanan atau produk halal kerana tidak dapat berurusan secara langsung terhadap masalah yang dihadapi.

Keadaan ini sebenarnya menimbulkan masalah kerana wujud satu keadaan dimana satu pihak iaitu pihak berkuasa agama Islam negeri bertanggungjawab terhadap pengeluaran sijil agama manakala satu pihak lagi iaitu KPDNHEP pula menjalankan tindakan penguatkuasaan. Selain daripada itu, masalah yang kerap dikesan ialah berhubung dengan peraturan-peraturan kelulusan serta penggunaan logo halal antara negeri-negeri yang tidak seragam. Penggunaan logo halal itu juga kadangkala berbeza sama ada dari segi bentuk atau corak di antara satu negeri dengan negeri yang lain.⁶ Perkara ini menjadi bertambah rumit apabila terdapat banyak masalah makanan dan bahan gunaan orang Islam yang melibatkan pengusaha bukan Islam yang kurang memahami dasar-dasar yang menyentuh halal-haram secara terperinci⁷.

Ekoran daripada beban tugas yang bertambah berat maka satu jawatankuasa penasihat telah ditubuhkan. Ia dikenali sebagai Jawatankuasa Penasihat Pengesahan Halal JAKIM. Mesyuarat pertamanya telah diadakan pada 30 September 2003 dan dihadiri oleh ahli jawatankuasa yang terdiri daripada ahli profesional dan ahli agama daripada berbagai agensi kerajaan dan institut pengajian tinggi di samping wakil daripada pihak JAKIM sendiri. Tujuan penubuhan Jawatankuasa Penasihat Pengesahan Halal (JPPH) ialah untuk memberi pendapat dan

⁶Sila lihat, Penggunaan logo halal perlu kaedah tertentu. Utusan Malaysia, 12 Disember 2004.

⁷ Sila lihat, Tindakan serius salah guna sijil halal. Utusan Malaysia, 6 Oktober 2004.

nasihat berhubung dengan perkara-perkara yang berkaitan dengan halal dan pensijilan halal. Jawatankuasa ini akan bertemu setiap tiga bulan sekali bagi membincangkan isu-isu yang timbul.⁸ Sebenarnya jawatankuasa ini telah ditubuhkan jauh lebih awal daripada tarikh di atas tetapi aktivitiya terhenti apabila tugas pengesahan premis bagi tujuan pengesahan tanda halal ini diserahkan kepada sebuah syarikat swasta iaitu syarikat Ilham Daya Sdn. Bhd. Tarikh paling awal bila jawatankuasa ini ditubuhkan tidak dapat dikesan oleh pengkaji.

Berhubung dengan isu-isu yang dibincangkan di dalam JPPH ialah isu yang berkaitan dengan pemantauan halal dan penyalahgunaan logo halal, penggunaan logo halal dalam perubatan, kosmetik dan herba, penyamaran sebagai pegawai hal ehwal JAKIM, logo baru halal, kadar caj baru dan lain-lain lagi.

Sebagai contoh berhubung dengan kesalahan penggunaan sijil palsu, sebanyak 2 kes dilaporkan berlaku pada tahun 2003 dan 2 kes bagi tahun 2004. Penggunaan sijil palsu adalah satu kesalahan dan boleh dikenakan tindakan melalui Akta Perihal Dagangan 1972. Walau bagaimanapun ia hanya boleh dikenakan tindakan jika tanda halal palsu diletakkan pada produk-produk makanan. Yang menjadi masalah hari ini ialah JAKIM bukanlah suatu badan yang mempunyai kuasa perundangan kerana tindakan penguatkuasaan perlu dilakukan bersama KPND dan HEP.

⁸ Cabutan minit mesyuarat 1/2003. JAKIM. Tidak diterbitkan

Masyarakat tidak memahami masalah ini dan selalu menyalahkan pihak JAKIM.

Seterusnya berdasarkan penggunaan logo palsu pula daripada 1 Januari 2004 sehingga 8 Disember 2004 sebanyak 342 syarikat telah diperiksa. Daripada jumlah tersebut sebanyak 35 buah syarikat telah dikesan melakukan kesalahan di bawah Akta Perihal Dagangan 1972⁹

Berdasarkan kepada penekanan kepentingan aspek pengesahan halal ini, pada tahun 2004 pihak JAKIM telah mengeluarkan kenyataan bahawa mereka menerima lebih 700 permohonan sijil halal setahun dengan 30 peratus membabitkan permohonan baru.¹⁰ Sehingga bulan Julai 2008 permohonan untuk mendapatkan tanda halal semakin meningkat iaitu berdasarkan jenis permohonan sebanyak 4878 adalah berhubung dengan produk, 933 berhubung dengan premis dan 103 pula berhubung dengan rumah sembelihan. JAKIM yang tidak berkompromi apabila menyentuh soal produk halal ini, telah mengambil tindakan yang bijak dan tepat apabila berusaha untuk menerbitkan Direktori Halal Malaysia yang menyenaraikan semua syarikat yang menerima sijil halal daripadanya. Direktori Halal ini menyenaraikan senarai pengeluar produk makanan dan minuman, barang gunaan dan senarai rumah sembelihan. Di antara maklumat yang

⁹ Cabutan minit mesyuarat Jawatankuasa penasihat pengesahan halal JAKIM 1/2005. Tidak diterbitkan.

¹⁰ *Berita Harian*. 31 Mac 2004. Jakim prihatin masalah pengguna Islam. hlm. 1

dinyatakan ialah nama tempat, alamat, nombor telefon, tempoh sah sijil, pegawai yang boleh dihubungi serta jenama dan produk yang dihasilkan.¹¹

Semakin canggih perkembangan sains dan teknologi dalam bidang makanan, semakin banyak juga isu-isu yang timbul berkaitan dengan halal yang melibatkan perkara-perkara teknikal. Contohnya perkara teknikal yang berhubung dengan pemprosesan makanan, penggunaan bahan-bahan yang dicampur di dalam pemprosesan makanan, cara pengendalian makanan dan lain-lain lagi. Bagi menangani isu ini, satu cadangan untuk mewujudkan jawatankuasa di bawah Jawatankuasa Penasihat Pengesahan Halal (JPPH) JAKIM telah dilakukan. Jawatankuasa ini dikenali sebagai Jawatankuasa Teknikal Halal. Ia ditubuhkan pada 16 Disember 2004. Ahli-ahlinya terdiri daripada para saintis daripada IPTA, Jabatan Perkhidmatan Haiwan, Jabatan Kimia Malaysia, MARDI, Kementerian Kesihatan Malaysia dan wakil daripada JAKIM. Antara lain jawatankuasa ini bertujuan untuk membantu di dalam memberi segala kepakaran teknikal dan maklumat terkini yang berkaitan dengan makanan dan barangan gunaan Islam kepada JPPH JAKIM.¹² Di samping itu ia juga turut membantu mengukuhkan lagi Jawatankuasa Penasihat Pengesahan Halal JAKIM. Usaha ini bertujuan untuk memantapkan kredibiliti pensijilan Halal JAKIM dalam usaha merealisasikan Malaysia sebagai Hab Makanan Halal Dunia.

¹¹ Direktori Halal Malaysia 2004-2006. 2004. Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.

¹² Pengkaji telah dilantik sebagai salah seorang daripada jawatankuasa berkenaan.

Bersesuaian dengan tujuan tersebut, bidang rujukan jawatankuasa teknikal halal JAKIM ini ialah seperti berikut:¹³

- a. menyediakan khidmat kepakaran teknikal dalam bidang sains dan teknologi makanan, farmasi dan kesihatan awam yang berkaitan dengan industri makanan dan barangan gunaam Islam;
- b. menyedia dan membentangkan laporan teknikal sains dan teknologi makanan dan barangan gunaam Islam yang telah dikenalpasti;
- c. mengumpul dan menyediakan senarai metodologi analisis halal dan makmal yang diiktiraf. Akredit di Malaysia untuk tujuan analisis sampel halal;
- d. mengumpul maklumat kepakaran teknikal dan bidang pengkhususan masing-masing yang berkaitan dengan makanan halal dan barangan gunaam Islam di Malaysia;
- e. meluluskan “Glosari Ramuan dan Aditif Makanan” dan artikel-artikel teknikal yang akan dimuatkan ke dalam Portal Halal JAKIM;
- f. meneliti dokumen yang berkaitan dengan sistem halal untuk disyorkan kepada Jawatankuasa Induk;
- g. membincangkan isu-isu lain yang bersangkutan dengan makanan halal dan barangan gunaam Islam.

Dengan adanya bidang rujukan ini, kerja-kerja yang berkaitan dengan halal dapat dilaksanakan dengan lebih baik dan berkesan.

¹³ Cabutan Mesyuarat Jawatankuasa Penasihat Pengesahan Halal JAKIM bil 1/2006

4.3 Isu Perbezaan Bentuk Logo Halal

Penggunaan logo halal terkandung di dalam akta perihal dagangan 1972 di bawah seksyen 10 iaitu dibawah akta ini terkandung dua perintah iaitu perintah perihal dagangan (penggunaan perbahasaan Halal) 1975 dan perintah perihal dagangan (penandaan makanan) 1975.¹⁴

Logo halal ini biasanya digunakan atau dilabelkan pada produk makanan dan minuman. Terdapat berbagai jenis bentuk logo halal yang boleh dilihat pada produk makanan hari ini. Ada sesetengah logo halal dikeluarkan oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) atau Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN) dan ada pula dikeluarkan oleh pihak swasta. Malahan terdapat juga logo halal yang dihasilkan sendiri oleh pengeluar produk makanan dan minuman tersebut. Keadaan ini menyebabkan ramai pengguna terutamanya pengguna Islam berasa keliru dengan logo halal yang dipamerkan.

Berdasarkan kajian yang dilakukan oleh pengkaji, walaupun terdapat berbagai jenis logo halal yang ada di pasaran, hanya dua logo halal sahaja yang diiktiraf oleh kerajaan iaitu logo halal yang dikeluarkan oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia dan Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN). Ini kerana selain logo halal yang dikeluarkan oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM), Majlis Agama Islam Negeri juga

¹⁴ Mohd Said Mohd Zin. Akta perihal dagangan 1972: Huraian dan pelaksanaan. 1992

berkuasa untuk mengeluarkan label halal untuk digunakan pada produk atau sesebuah premis. Pengagihan kuasa ini terkandung dalam persefahaman yang dicapai oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) dan Jabatan Agama Islam Negeri yang antara lain mensyaratkan hanya syarikat tempatan yang mengeluarkan produk untuk pasaran sesebuah negeri sahaja boleh mendapat pengesahan jabatan agama Islam negeri berkenaan. Manakala logo halal yang dikeluarkan oleh JAKIM adalah diguna pakai untuk tujuan import dan eksport serta premis yang mempunyai rangkaian antara negeri-negeri lain di Malaysia. Ini adalah ketetapan bersama yang diputuskan dalam Mesyuarat Ketua-Ketua Jabatan Agama Islam kali ke 50 pada 30 Jun 1998.¹⁵

Selain daripada itu, terdapat logo halal yang diiktiraf oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia iaitu bagi produk yang akan diimport daripada luar. Terdapat organisasi Islam luar negara yang diiktiraf oleh pihak Jabatan Kemajuan Islam Malaysia yang akan membuat pengesahan halal ke atas produk yang akan diimport oleh negara ini. Organisasi Islam yang diiktiraf oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia di dalam membuat pengesahan halal ini boleh dikatakan terdapat hampir di semua negara.

Walau bagaimanapun penggunaan logo halal badan-badan Islam luar negara juga merupakan isu yang penting kerana sebahagiannya tidak diiktiraf oleh JAKIM. Masalah yang timbul ialah tentang kesahihan logo

¹⁵ <http://www.islam.gov.my/halal/halal017.html>

halal berkenaan. Oleh itu tindakan yang boleh dilakukan ialah pihak JAKIM telah memantau logo halal berkenaan disamping menjalankan analisis terhadap sampel produk berkenaan.

Bagi mana-mana logo halal yang dikeluarkan oleh pihak swasta atau badan NGO, ianya tidak diiktiraf untuk mengeluarkan logo halal bagi pihak JAKIM atau kerajaan. Sebagai contoh logo halal yang dikeluarkan oleh salah sebuah syarikat swasta yang mempunyai perkataan *Halalan Toyyiba* adalah tidak diiktiraf oleh mana-mana pihak berkuasa yang berkenaan.¹⁶

Sementara pengeluar atau pengusaha yang meletakkan logo halal sendiri pada produk barangan keluaran mereka adalah tidak menjadi suatu kesalahan. Sebagai contoh disini iaitu mereka hanya meletakkan logo perkataan *halal* sahaja sama ada dalam bahasa rumi atau jawi. Sekiranya mereka meniru logo yang dikeluarkan oleh JAKIM atau JAIN maka ia menjadi suatu kesalahan dan tindakan undang-undang boleh dikenakan ke atas pengeluar atau pengusaha terbabit.

Sijil Pengesahan Halal dan logo halal yang pertama mula diperkenalkan oleh Bahagian Hal Ehwal Islam di bawah Jabatan Perdana Menteri. Oleh kerana bidang tugas menjadi bertambah luas dan semakin penting maka diwujudkan sebuah badan yang dikenali kini sebagai Jabatan

¹⁶ <http://www.islam.gov.my/halal/halal017.html>

Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) dan bukan lagi Bahagian Hal Ehwal Islam. Pada tahun 1975 kerajaan telah meminda Akta Perihal Dagangan 1972 dengan memasukkan Perintah Perihal Dagangan (Penggunaan Perbahasaan Halal) 1975 dan Perintah Perihal Dagangan (Penandaan Makanan) 1975. Pada prinsipnya Perintah-Perintah Dagangan ini secara sukarela memberi peluang kepada pengusaha menggunakan logo halal atau apa-apa perkataan yang menunjukkan makanan itu halal. Bagaimanapun ia menjadi kesalahan jika berlaku penipuan dalam pengeluaran makanan halal itu.¹⁷

Terdapat lebih sepuluh buah logo yang berkaitan dengan tanda halal yang dikeluarkan oleh Jabatan Agama Islam Negeri atau Majlis Agama Islam Negeri-negeri termasuk logo yang diiktiraf oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.¹⁸ Oleh kerana itu, timbulnya masalah ketidakseragaman logo halal yang dilabelkan pada produk barangan makanan dan minuman yang dikeluarkan oleh sesebuah syarikat. Ketidakseragaman logo halal inilah yang sering menjadi rungutan atau tanda tanya bagi para pengguna terutamanya pengguna Islam di negara ini.

Untuk mengatasi masalah ini, pihak kerajaan telah membuat garis panduan iaitu negara ini tidak mengiktiraf halal mana-mana produk yang

¹⁷Sila lihat Utusan Malaysia. 1600 penguatkuasa halal-Kementerian Perdagangan Dalam Negeri diberi tugas sepenuhnya. 18 Mac 2005.

¹⁸Sila lihat Utusan Malaysia. Kerajaan dicadangkan wujudkan Akta Logo Halal. 11 Julai 2006.

diberikan pengesahan halal oleh badan persendirian atau badan swasta atau syarikat yang tidak memenuhi spesifikasi yang ditentukan tanpa membuat pemeriksaan secara fizikal di premis tersebut. Selain daripada itu apa jua organisasi yang ditubuhkan bagi tujuan pengesahan halal untuk mengeksport makanan ke luar negara atau mengimport makanan ke negara ini harus menepati peraturan dan kehendak kerajaan.

Syarikat atau kilang yang ingin mendapatkan pengesahan halal hendaklah memilih pihak yang diiktiraf oleh kerajaan supaya tidak menghadapi kesulitan dalam memohon sijil. Peraturan yang dikeluarkan bertujuan untuk memastikan produk yang ada dipasaran terjamin kualitasnya, disamping mematuhi tahap persijilan yang ditetapkan supaya tidak timbul perasaan ragu-ragu yang boleh membawa masalah kepada penduduk di negara ini.¹⁹

Sebagai contohnya beberapa isu timbul mengenai kedudukan halal produk yang dikeluarkan oleh beberapa syarikat yang diusahakan oleh bukan Islam apabila mereka menggunakan logo halal yang tamat tempoh atau menggunakan logo halal yang bukan dikeluarkan oleh JAKIM atau pejabat agama Islam negeri.

¹⁹ *Harian Metro*. (16 Mei 2004). Premis pamer logo palsu Jakim : hukum ikut empat mazhab utama. (hlm. 11)

Sebagai contohnya, Syarikat Dindings Poultry Processing Sdn Bhd telah ditarik balik sijil pengesahan halalnya oleh JAKIM berikutan menjalankan perniagaan pemprosesan penyembelihan ayam yang meragukan. Selain daripada itu, terdapat juga kes pengusaha kolam ikan patin di Tronoh, Perak yang telah dikesan menggunakan usus dan organ dalaman babi yang direbus sebagai makanan utama untuk ternakan ikan patin mereka. Malah ikan-kan tersebut telah diedarkan ke Kuala Lumpur, Selangor, Melaka, Negeri Sembilan, Johor dan Perak.²⁰ Setelah kejadian ini dikesan, sijil halalnya telah ditarik balik. Ia menjadi satu isu yang besar sehingga akhirnya Majlis Fatwa Kebangsaan telah memutuskan bahawa ikan tersebut haram dimakan kerana ikan yang ditenak di dalam sangkar tersebut dengan sengaja di beri makan makanan yang haram setiap hari.

Berikutan daripada kontroversi yang timbul, semua negeri telah diarahkan supaya menggunakan logo halal yang seragam dan logo tersebut dikeluarkan oleh JAKIM. Keadaan ini sekali gus merintis usaha untuk menjadikan Malaysia sebagai hab makanan halal pertama di dunia.

4.3.1 Penyeragaman Logo Halal

Ekoran daripada berlakunya berbagai-bagai masalah di dalam penggunaan logo halal, maka satu penyeragaman logo halal telah

²⁰ Manan Samad & Mazlan Hasan. Ikan patin makan babi dijual kepada umat Islam. Harian Metro 7.1.2006.

dilakukan. JAKIM yang bertanggungjawab secara langsung berhubung dengan pengesahan halal ke atas produk telah memperkenalkan logo halal yang baru dan seragam bermula September 2003 dan ia berkuatkuasa serta merta. Logo halal baru ini dibuat bertujuan untuk menyeragamkan bentuk logo di antara negeri-negeri yang ada di Malaysia bagi memudahkan pengguna, pihak berkuasa dan pihak industri berkaitan. Pihak industri diberi tempoh sehingga 31 Disember 2004, bagi mengambil tindakan menukar logo lama dengan yang baru.

Pihak industri yang dimaksudkan ialah pengusaha atau peniaga yang berkaitan dengan produk minuman dan makanan, bahan gunaan orang Islam, restoran, hotel dan rumah sembelihan yang mendapat sijil halal Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM). Pada logo yang baru ini tertera perkataan "Malaysia" bagi menggantikan perkataan "Jabatan Kemajuan Islam Malaysia". Manakala bagi perkataan halal dalam tulisan jawi dan kod pendaftaran negeri yang mengeluarkan sijil halal yang digunapakai sebelum ini turut diubah iaitu logo halal yang baru tidak lagi menggunakan apa-apa kod. Seterusnya, perkataan dalam bahasa Inggeris pada logo lama iaitu "Islam Development Department of Malaysia" telah digantikan dengan perkataan "Malaysia" yang ditulis dalam bahasa jawi. Ruangan segi tiga tepat pula dikhususkan untuk dimasukkan nombor-nombor kod negeri bagi memudahkan untuk mengenalpasti negeri yang

mengeluarkan sijil kepada produk berkenaan. Nombor-nombor kod bagi negeri adalah berdasarkan kod kad pengenalan seperti yang ditunjukkan di dalam jadual di bawah. Selain daripada itu pihak industri telah diberi kebebasan untuk mencetak logo halal yang baru menggunakan warna yang mereka kehendaki. Jadual 4.0 di bawah menunjukkan kod yang digunapakai oleh negeri-negeri ke atas produk yang dihasilkan.

Jadual 4.0: Kod Pendaftaran Logo Halal Mengikut Negeri.

Kod Pendaftaran Negeri	
Kod	Negeri
H 14	Wilayah Persekutuan
H 13	Sarawak
H 12	Sabah
H 11	Terengganu
H 10	Selangor
H 09	Perlis
H 08	Perak
H 07	Pulau Pinang
H 06	Pahang
H 05	Negeri Sembilan
H 04	Melaka
H 03	Kelantan
H 02	Kedah
H 01	Johor

Sumber: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia

Langkah menyeragamkan logo halal juga dibuat ekoran daripada adanya sindiket terancang yang menjual logo palsu yang dikenal pasti berlaku di beberapa negeri seperti di Kuantan, Pahang dan di Selangor.

Sebenarnya penyeragaman ini bukan sahaja membantu pengguna di Malaysia malah ini juga sebagai mengambil langkah untuk mengelakkan masalah kekeliruan penggunaan logo halal Malaysia pada peringkat antarabangsa. JAKIM juga turut memantau dan membuat penguatkuasaan yang ketat bagi mengelakkan sebarang penipuan. Langkah ini juga dilihat selaras dengan hasrat kerajaan untuk menjadikan Malaysia sebagai pusat makanan halal di dunia.²¹

Penyeragaman logo halal ini, dicadangkan oleh satu jawatankuasa teknikal yang mahu menjadikan Malaysia sebagai *Hab Pengeluaran Produk Halal Serantau* yang dipengerusikan oleh Y.B. Menteri Perdagangan Antarabangsa dan Industri. Berikutan keputusan itu, JAKIM telah merekacipta bentuk logo halal baru yang seragam dan pada Mei 2003 logo tersebut telah dikemukakan kepada persidangan ketua-ketua jabatan atau majlis agama Islam negeri untuk dipersetujui.

Setelah persetujuan dicapai, JAKIM telah mengemukakan logo tersebut kepada Perbadanan Harta Intelekt untuk tujuan pendaftaran. Malah turut didaftarkan ialah logo halal JAIN. Ini bersesuaian dengan keputusan Mesyuarat Jawatankuasa Kemajuan Hal Ehwal Agama Islam yang dipengerusikan oleh Y.A.B Timbalan Perdana Menteri pada 28 Ogos 2003 supaya hanya satu logo halal sahaja yang didaftarkan di bawah Trade Mark

²¹ *Berita Harian*. (31 Mac 2004). Jakim perkenal logo halal baru sejak September lalu. (hlm. 13)

Act 1976. Pendaftaran logo halal ini, dibuat di bawah Certification Trade Mark, Trade Mark Act 1976.

Untuk lebih jelas, perbezaan di antara logo halal yang dikeluarkan oleh JAKIM dan JAIN ialah logo yang dikeluarkan oleh JAKIM berbentuk bulat dan terdapat perkataan Malaysia dalam huruf rumi dan jawi disekeliling bulatan manakala ditengah bulatan terdapat perkataan halal jawi dan rumi. Bagi logo halal yang dikeluarkan oleh Jabatan Agama Islam Negeri atau JAIN, logo yang sama digunakan tetapi terdapat perbezaan dibawah perkataan halal tulisan rumi iaitu terdapat kolum bertulis H dan diikuti oleh nombor pendaftaran mengikut negeri. Sebagai contoh bagi Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, H -14 digunakan manakala bagi logo halal yang dikeluarkan oleh Jabatan Agama Islam Selangor, H-10 digunakan dan begitulah seterusnya mengikut nombor pendaftaran negeri-negeri di mana produk makanan itu dikeluarkan. Untuk lebih jelas ia ditunjukkan seperti gambarajah 4.0 di bawah.

Gambarajah 4.0: Logo halal Jabatan Agama Islam Negeri

Sumber: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia

Logo halal ini digunakan oleh Jabatan Agama Islam Negeri di setiap negeri dimana ruangan segi empat tepat akan diisi dengan kod negeri masing-masing.

Logo halal yang digunakan oleh Jabatan Kemajuan Islam Malaysia berbeza daripada yang dikeluarkan oleh Jabatan Agama Islam Negeri iaitu tiada disediakan ruangan untuk diisi dengan kod negeri. Sila lihat Gambarajah 4.1.

Gambarajah 4.1: Logo halal Jabatan Kemajuan Islam Malaysia Sekarang.

Sumber: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia

Gambarajah 4.2: Logo halal lama Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.

Sumber: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia

Memandangkan isu berhubung dengan ketidakseragaman logo halal yang berlaku di dalam pasaran hari ini maka pindaan Akta Perihal Dagangan 1972 telah dilakukan dan sebagai hasilnya JAKIM telah dilantik sebagai agensi tunggal untuk mengeluarkan sijil halal di Malaysia seperti yang diputuskan oleh Jemaah Menteri pada 14 April 2004.

Bagi makanan yang diimport dari luar negara pula, terdapat badan Islam yang telah dilantik di luar negara. Mereka bertindak sebagai wakil JAKIM bagi membuat pengesahan halal untuk produk di luar negara bagi makanan yang akan dieksport ke Malaysia. Oleh itu produk yang dieksport tersebut akan menggunakan logo halal badan Islam terbabit dan bukannya menggunakan logo halal JAKIM.

4.3.2 Penggunaan Logo Halal Produk Dari Luar Negara

Di antara logo halal luar negara yang diiktiraf oleh kerajaan adalah seperti di dalam Jadual 4.1 berikut.²²

²² Cabutan dari minit mesyuarat JAKIM/(s)/(22.00)/72 /2008

Jadual 4.1: Nama Organisasi dan Bentuk Logo dari Luar Negara

Organisasi	Bentuk Logo
Afrika	
National Independent Halaal Trust 5770 Topaas and Turquoise St. Lenasia Ext 5 1820 South Africa	
South African National Halal Authority (SANHA) P.O. Box 2092 Durban 4000 S/Africa @ 2nd Floor, 45 Hopelands Road Durban-Overport Durban 4000 South Africa	
Muslim Judicial Council Halal Trust P.O.Box 4118 Cape Town 8000, South Africa	Tiada logo disertakan
Amerika Syarikat	
Halal Food Council South East Asia 132 East Main Street Suite 302 Salisbury, MD 21802 USA	
The Islamic Food and Nutrition Council of America (IFANCA) 5901 N, Cicero Ave., 309 Chicago, Illinois 60646, USA	

Samb. Jadual 4.1

Organisasi	Bentuk Logo
Islamic Services of America (ISA) P.O. Box 521 Cedar Rapids, IOWA 52406, Argentina	
The Halal Catering Argentina San Nicolas 1061 – (1407) Buenos Aires Argentina.	Tiada logo disertakan
Australia	
Adelaide Mosque Islamic Society of South Australia 20 Little Gilbert Street Adelaide S.A.5000 Australia	
Australian Halal Food Services (AHFS) Highpoint Business Centre 3374 Pacific Highway Springwood, QLD 4127	
Halal – Sadiq Services 4A Virgil Avenue Yokine Western Australia 6060	
Islamic Association of Geraldton Western Australia Geraldton Mosque 172 George Road Geraldton, Western Australia 6530 Australia	
Islamic Association of Katanning Inc. P.O. Box 270 Katanning Western Australia 6317	

Organisasi	Bentuk Logo
Islamic Co-Ordinating Council of Victoria (ICCV) 155 Lygon Street, East Brunswick, Victoria 3057 Australia	
Supreme Islamic Council of New Halal Meat In Australia (SICHMA) Unit 2, 4B, Picken Street, Siverwater N.S.W(Sidney) 2128, Australia	
The Australian Federation of Islamic Councils Inc. (AFIC) 932 Bourke Street, Zetland, Sydney, NSW 2017	
AFIC Queensland Branch Lot 4 114 Dennis Rd, Springwood QLD 4127	
The Islamic Council of Western Australia PO Box 70, Burswood WA 6100	
Islamic Society Of South Australia 658, Marion Road ParkHolme, S.A.5043 /GPO Box 1694, Adelaide SA 5001	

Samb. Jadual 4.1

Organisasi	Bentuk Logo
The Perth Mosque of Western Australia Incorporated 427-429 William Street, P.O.Box 106, Aberdeen Street Perth W.A 6001	
Khairat Melayu Islam Victoria (KMIV) 56, May Avenue Altona Meadows Victoria 3028, Australia	
Brazil	
Federation Of Muslims Associations In Brazil Rua Tejupa 188 CEP 04350-020 Sao Paulo, SP-Brazil	
China	
Shandong Islamic Association 75 Kuan – Hou – Suo Street Lixia District, Jinan Shandong, P.R. C 250011	Tiada logo disertakan
China Islamic Association 103 Nan Heng West Street Xuanwu District Beijing, P.R.China	

Samb. Jadual 4.1

Organisasi	Bentuk Logo
Denmark	
Islamic Cultural Centre (IKCS) Horsebakken 2,DK - 2400 Copenhagen NV Denmark	Tiada logo disertakan
Filipina	
Ulama Conference of The Philippines Ablaza Building 7 th. Floor 117E. Rodriguez Sr. Ave, Quezon City New Address : 79 Jocfer Annex Bldg. Commonwealth Ave, Quezon City, Metro, Manila, Philippines	Tiada logo disertakan
Islamic Da'wah Council of The Philippines Suite 400 FUBC Building, Escolta, Manila P.O.Box 3669 Manila Philippines	
German	
Halal Control e.K. Eisenstr. 51 D-65428 Ruesselsheim Germany	
Islamic Centre Hamburg e.V. Schöne Aussicht 36, 22085 Hamburg, Germany	Tiada logo disertakan
India	
Jamiat – E- Ulama –E-Hind Maharashtra State Imam Wada Compound Oppsite B.I.T. Chawl No. 1 Near Moghal Masjid, Imam Wada Road, Mumbai 400 009	Tiada logo disertakan

Samb. Jadual 4.1

Organisasi	Bentuk Logo
Indonesia	
Lembaga Pengkajian Pangan Obat-Obatan dan Kosmetika The Indonesian Council of Ulama (MUI) Masjid Istiqlal, Taman Vijaya Kosuma, Jakarta Pusat, Golden Pos 10710, Indonesia	
Jepun	
Japan Muslim Association 2-26-5-1004 Yoyogi Shibuya-ku Tokyo 151-0053 Japan	Tiada logo disertakan
Netherlands/Holland	
Halal Feed and Food Inspection Authority Fijnjekade 225 2521DT The Hague The Netherlands	
Control Office of Halal Slaughtering & Halal Quality Control Laan Van Meerdervoort 53D 2517 AE Den Hague Netherlands	
Total Quality Halal Correct Certification PB179 2300 AD Leiden The Netherlands	

Organisasi	Bentuk Logo
New Zealand	
Federation of Islamic Associations of New Zealand (FIANZ) P.O. Box 1415, Wellington New Zealand	
New Zealand Islamic Meat Management Incorporated & N.Z. Islamic Processed Food Management Level 1, Westbrook House, 181 Willis Street, P.O. Box 11-382, Wellington	
Pakistan	
Jamea Markaz Uloom Islamia Mansoor (JMUIM) Multan Road Lahore Pakistan	Tiada logo disertakan
Singapura	
Islamic Religious Council of Singapore Halal Certification Strategic Unit No. 1 Lorong 6 Toa Payoh Singapore 319376	
Thailand	
The Central Islamic Committee of Thailand The Institute for HALAL Food Standard of Thailand 45 Moo 3 Klongkao Rd. Klongsib Sub-District Nongchok District Bangkok 10530 Thailand	

Samb. Jadual 4.1

Organisasi	Bentuk Logo
Taiwan	
Taichung Mosque No.457, Nantun District Dadun, S.Rd. Taichung 408 Taiwan, Rep. Of China	
The Chinese Muslim Association Taipei Grand Mosque 62 Hsin Sheng South Road Sec. 2, Taipei Taiwan, Rep. Of China	
Uruguay	
Uruguayan Islamic Center Ejido 1233, Montevideo Uruguay	Tiada logo disertakan
Vietnam	
Islamic Community of Ho Chi Minh City 52 Nguyen Van Troi Street, Phu Nhuan District, Ho Chi Minh City, Vietnam	
Brunei	
Lembaga Mengeluarkan Permit Import Halal, Kementerian Hal Ehwal Ugama, Negara Brunei Darussalam Jalan Elizabeth II, Bandar Seri Begawan, 1180 Negara Brunei Darussalam	

Samb. Jadual 4.1

Organisasi	Bentuk Logo
Perancis	
Association Finisterienne Pour La Culture Arabo – Islamique (AFCAI) 3, Rue Jean-Marie Le Bris – 29200 Brest France	Tiada logo disertakan
Ritual Association of Lyon's Great Mosque (Association Rituelle de la Grande Mosquee de Lyon) 146, bd Pinel 69008 Lyon France	Tiada logo disertakan
Belgium	
Islamic Food Council Of Europe 4, Rue De La Presse, Brussels 4000, Belgium	

Berdasarkan kajian yang dilakukan berhubung dengan tanda halal terutama bagi produk yang datangnya dari luar negara, cabaran besar terpaksa dihadapi oleh kerajaan Malaysia iaitu menerima tanda halal dari badan Islam di luar negara dan perkara yang sama juga berlaku di mana mereka menerima tanda halal yang dikeluarkan oleh JAKIM. Walau bagaimanapun apa yang berlaku di Malaysia, wakil dari JAKIM akan pergi ke negara berkenaan dalam tempoh masa yang tertentu bagi melihat sendiri sama ada proses yang dilakukan adalah benar-benar menurut syarak sehingga produk berkenaan diterimapakai sebagai halal. Semua ini dilakukan oleh Bahagian Hub Halal.

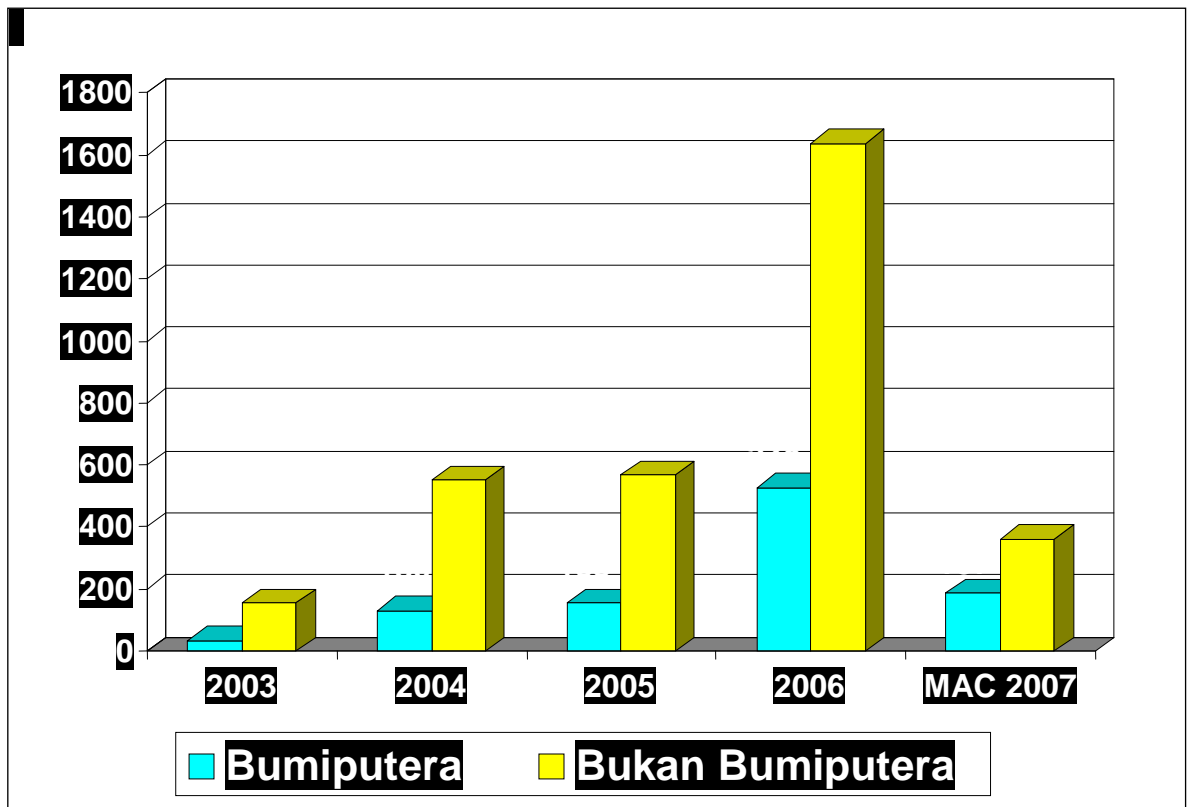
4.4 Isu Permohonan Sijil Halal

Menyentuh tentang permohonan sijil halal, terdapat berbagai-bagai isu yang ditimbulkan di kalangan pengusaha-pengusaha makanan dan minuman di Malaysia. Rata-ratanya apa yang diperbahaskan ialah proses untuk mendapatkan sijil halal tersebut memakan masa yang lama dan memerlukan kos yang tinggi.

Jika ditinjau daripada perspektif kategori permohonan yang diterima, terdapat dua kategori syarikat yang memohon iaitu syarikat bumiputera dan bukan bumiputera. Jenis industri yang terlibat pula ialah industri kecil, industri kecil sederhana dan industri besar. Seterusnya daripada segi jenis permohonan pula, terdapat beberapa jenis iaitu permohonan untuk mendapatkan sijil halal bagi produk makanan dan barangan gunaam, permohonan untuk mendapatkan sijil halal bagi premis makanan dan permohonan untuk mendapatkan sijil halal bagi rumah sembelihan.

Berdasarkan kajian yang dilakukan terdapat jumlah yang berbeza permohonan yang dilakukan oleh syarikat bumiputera dan bukan bumiputera untuk mendapatkan sijil halal ini daripada tahun 2003 hingga 2007. Daripada segi peratusan hanya 24% sahaja permohonan datangnye daripada syarikat bumiputera manakala 76% permohonan datangnye daripada syarikat bukan bumiputera. Ini ditunjukkan di dalam Jadual 4.2.

Jadual 4.2: Permohonan Sijil Halal Mengikut Status Syarikat 2003-2007

Sumber: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.

Berdasarkan Jadual 4.2, menunjukkan setiap tahun bilangan pengusaha bukan bumiputera yang memohon untuk mendapatkan sijil halal adalah lebih tinggi dan ia paling ketara pada tahun 2006 iaitu seramai 1638 orang. Pada pendapat pengkaji, permohonan yang meningkat pada tahun berkenaan adalah kerana pengisytiharan Malaysia untuk menjadi sebuah Pusat Hab Halal di rantau ini.

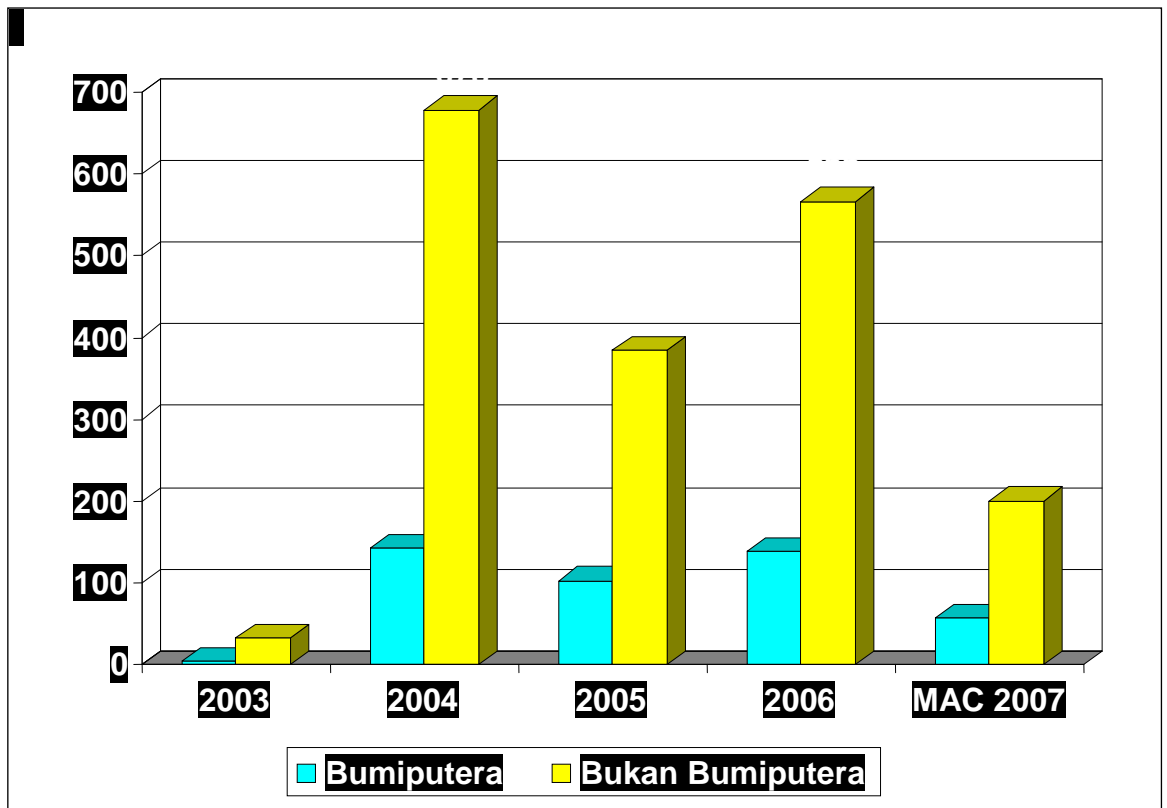
Menyedari apa yang berlaku, pengkaji telah melakukan temubual di kalangan beberapa pengusaha bumiputera mengenai mengapa mereka

tidak memohon untuk mendapatkan sijil halal berkenaan.²³ Di antara alasan yang diberikan ialah mereka merupakan pengusaha kecil dan untuk memohon mendapatkan sijil halal ia memerlukan kos yang agak tinggi kerana perlu memenuhi beberapa spesifikasi yang diperlukan seperti ruang, mesin, pekerja, keadaan sekeliling dan sebagainya. Di samping itu alasan lain yang diberikan ialah mereka yang mengusahakan makanan tersebut ialah orang Islam dan semestinya apa yang dihasilkan mestilah menurut peraturan syarak iaitu halal. Jadi mengapa perlu mereka memohon untuk mendapatkan sijil halal berkenaan.

Ekoran daripada itu hanya sebilangan sahaja yang memenuhi syarat yang ditetapkan oleh pihak JAKIM untuk mendapat sijil pengesahan halal dan selebihnya ditolak. Iaitu kira-kira 19% permohonan yang berjaya mendapatkan sijil halal adalah daripada syarikat bumiputera dan 81% pula adalah syarikat bukan bumiputera. Ini ditunjukkan di dalam Jadual 4.3.

Jadual 4.3: Permohonan yang berjaya mendapatkan Sijil Halal 2003-2007

²³ Temubual dilakukan dengan pengusaha kerepek, keropok lekor dan kuih tradisional. Disember 2007

Sumber: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia

Berdasarkan maklumat yang diperolehi daripada JAKIM alasan yang diberikan mengapa mereka tidak meluluskan permohonan untuk mendapatkan sijil halal di kalangan pengusaha bumiputera ialah masalah daripada segi modal pembangunan industri iaitu daripada segi penggunaan teknologi, mematuhi keperluan GMP dan HACCP, mematuhi syarat lesen PBT dan lokasi pemprosesan adalah *home base industry*.

Oleh yang demikian tindakan yang sewajarnya perlu diambil bagi mengatasi masalah ini terutama yang melibatkan industri kecil dan industri kecil dan sederhana (IKS) kerana kebanyakan pengusaha makanan

adalah datangnya daripada golongan ini. Malah mereka merupakan penyumbang terbesar di dalam menghasilkan produk makanan tempatan.

Berhubung dengan tempoh masa untuk mendapatkan kelulusan sijil halal. Kini JAKIM telah mengorak langkah baru dengan memperkenalkan permohonan secara online dan perlaksanaanya ialah dalam bulan Julai 2007. Permohonan untuk mendapatkan kelulusan adalah lebih cepat daripada secara manual iaitu kelulusan permohonan akan selesai dalam tempoh sebulan sekiranya tiada sebarang masalah.

Perbincangan yang seterusnya ialah berhubung dengan badan-badan yang terlibat didalam menjalankan kajian berhubung dengan produk halal misalnya bahagian hub halal JAKIM, penubuhan Pusat Analisis Halal Malaysia, Institut Penyelidikan Produk Halal UPM, Atase Hub Halal JAKIM di Australia dan Halal Industry Development Corporation (HDC)

4.5 Sejarah Bahagian Hub Halal JAKIM

Bahagian Hub Halal JAKIM dengan rasminya telah ditubuhkan pada 17 November 2005 setelah Jabatan Perkhidmatan Awam (JPA) meluluskan sebanyak 165 jawatan yang terdiri daripada pelbagai skim dan gred. Pada peringkat awalnya bahagian ini beroperasi di Putrajaya.

Pada masa ini Bahagian Hub Halal terdiri daripada empat cawangan iaitu Cawangan Pengurusan Halal, Cawangan Penyelarasan dan Pengurusan Maklumat halal, Cawangan Kajian dan Pengesahan Halal dan Cawangan Pemantauan dan Penguatkuasaan. Kemudian pada 1 Oktober 2007 Bahagian Hub Halal ini telah berpindah ke Cyberjaya.

Misi Bahagian Hub Halal adalah untuk membangunkan sistem pengurusan Pensijilan Halal yang berkualiti serta memenuhi hukum syarak serta memenuhi semua standard akreditasi dunia yang diiktiraf. Manakala objektif utama bahagian ini adalah untuk mengkaji, mengesah dan mengawal selia semua produk makanan dan barangan gunaan Islam supaya terjamin suci dan halal.

Seterusnya, Bahagian Hub halal telah merancang untuk menyediakan kertas konsep mengenai Penubuhan Kompleks Pensijilan Halal Malaysia (KOPEHAL). Ia bertujuan untuk menempatkan Bahagian Hub Halal JAKIM dengan segala kemudahan yang diperlukan.

4.6 Penubuhan Pusat Analisis Halal Malaysia²⁴

Pada 26 Jun 2004, di dalam mesyuarat jawatankuasa teknikal menjadikan Malaysia hub pengeluaran yang dipengerusikan oleh Y.B. Datuk Seri Rafidah Aziz yang ketika itu merupakan Menteri Perdagangan

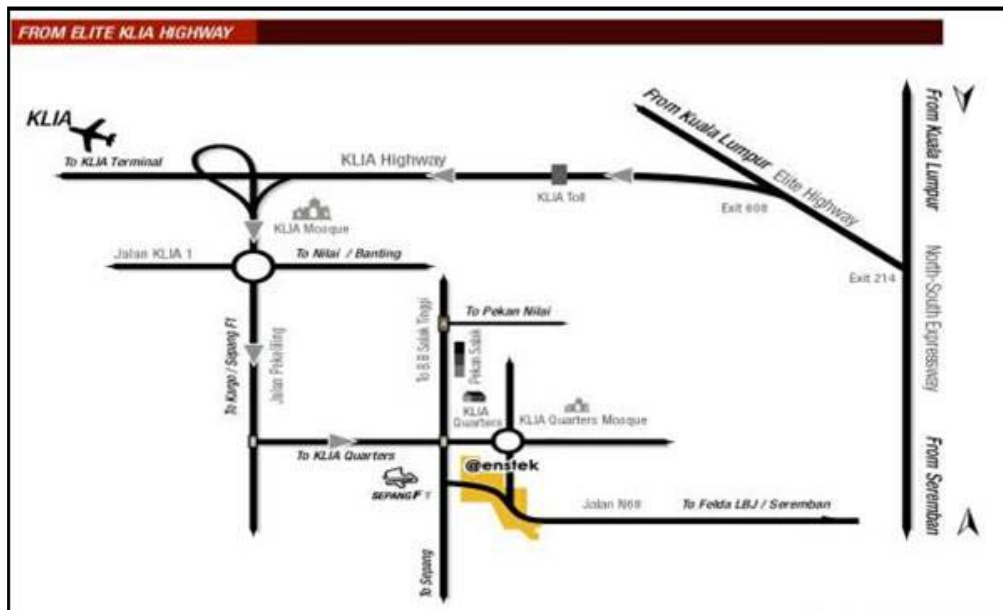
²⁴ Dibentang di dalam mesyuarat jawatankuasa penasihat pengesahan halal bil.1/2006.

Antarabangsa dan Industri (MITI) telah bersetuju untuk membangunkan JAKIM sebagai Pusat Rujukan dan Badan Persijilan Halal yang berwibawa di peringkat global. Di samping itu dipersetujui juga supaya JAKIM mempertingkatkan keupayaannya dalam persijilan halal.

Ekoran daripada cadangan di atas maka satu cadangan untuk menubuhkan Pusat Analisis Halal Malaysia telah bermula hasil daripada keputusan Mesyuarat Jemaah Menteri pada 17 Ogos 2005. Ekoran daripada itu pertimbangan untuk mempertingkatkan keupayaan sumber manusia telah diambilkira. Hasilnya Pusat Analisis Halal Malaysia telah dimasukkan penubuhannya ke dalam Rancangan Malaysia Ke-Sembilan.

Pusat Analisis Halal Malaysia telah dicadang untuk dibangunkan di Bandar Nilai, Negeri Sembilan iaitu di atas kawasan seluas 40 ekar yang juga dikenali sebagai kawasan Enstek. Keperluan pembinaan Pusat Hub Halal ini ialah dalam rangka untuk menyediakan kemudahan infrastruktur untuk pensijilan halal, menjadi pusat R&D Halal dan sebagai Institut Latihan Halal. Lokasi Enstek di tunjukkan di dalam Gambarajah 4.3 di bawah.

+Gambarajah 4.3: Lokasi Bandar Enstek di Negeri Sembilan

Dengan tertubuhnya Pusat Analisis Halal ini, peranan JAKIM menjadi bertambah penting kerana ia bukan sahaja berfungsi sebagai pengeluar sijil halal tetapi turut berperanan sebagai pusat rujukan dan sebagai badan pensijilan halal diperingkat antarabangsa.

Di antara objektif utama penubuhan pusat ini ialah bagi meningkatkan kredibiliti pensijilan halal JAKIM disamping menjadikan JAKIM sebagai pemimpin dan rujukan utama dalam hal-hal yang berkaitan dengan analisis dan kajian bagi pensijilan halal.

Pusat ini juga bertujuan untuk memanfaatkan teknologi terkini dan analisis saintifik yang berkaitan melalui aktiviti pengesahan, pemantauan dan penguatkuasaan halal. Di samping itu ia juga bertujuan supaya

keputusan analisis yang diumumkan oleh JAKIM mempunyai kredibiliti yang tinggi dan tidak dipertikaikan oleh mana-mana pihak. Perkhidmatan analisis yang dijalankan meliputi parameter bioteknologi, lemak dan minyak, alkohol, kimia dan barangan gunaam.

Di samping itu ia juga berperanan di dalam membangunkan kaedah-kaedah analisis makanan dan barang gunaam halal yang baru dengan kerjasama institusi pengajian tinggi tempatan yang berkaitan untuk tujuan latihan dan perkhidmatan analisis.

Selain daripada itu pusat ini juga bertujuan untuk menjadikan infrastruktur dan kemudahan terkini dapat diadakan demi memastikan pengesahan halal dapat dilaksanakan dengan lebih cekap dan mengambil masa yang singkat.

4.6.1 Peranan Utama dan Fungsi Pusat Analisis Halal

Pusat Analisis Halal ini mempunyai peranan dan fungsi yang diharap dapat memainkan peranannya seperti berikut:

- i) Memberikan perkhidmatan analisis makanan dan barangan gunaam bagi aktiviti-aktiviti pengesahan, pemantauan dan penguatkuasaan halal di peringkat negara, rantau Asia dan antarabangsa.

- ii) Mengeluarkan keputusan analisis makmal dan mentafsirkan keputusan analisis makmal dengan tepat
- iii) Membangunkan kaedah analisis makanan dan barangan gunaam halal yang baru mengikut kepentingan dasar yang telah ditetapkan oleh jabatan dan menepati standard antarabangsa.
- iv) Memperkembangkan Kawalan Jaminan Kualiti (Quality Assurance) analisis makanan dan barangan gunaam halal dan bertindak sebagai makmal rujukan halal negara yang berstatus antarabangsa.
- v) Memberi latihan teknikal dan mempertingkatkan kemahiran makmal-makmal analisis halal di dalam aspek-aspek analisis makanan dan barangan gunaam halal.
- vi) Memberi sokongan penyelidikan dalam aspek halal, haram, keselamatan dan kualiti bagi kategori makanan dan barangan gunaam di Malaysia.
- vii) Menjadi pusat data rujukan dan rangkaian maklumat halal yang di akreditasi bagi analisis makanan dan barangan gunaam halal di peringkat negara dan antarabangsa.

Berdasarkan peranan utama serta fungsi yang disenaraikan di atas adalah diharapkan Pusat Analisis Halal ini dapat memainkan peranan sepenuhnya dalam menjalankan aktiviti yang berkaitan dengan penghasilan makanan halal. Bagi memantapkan lagi kedudukan pusat ini, terdapat

beberapa cawangan yang diwujudkan di bawahnya. Antara cawangan tersebut ialah cawangan pengurusan halal, cawangan penyelarasan dan pengurusan maklumat, cawangan kajian dan pengesahan dan cawangan pemantauan dan penguatkuasaan. Perbincangan yang seterusnya ialah berkaitan dengan fungsi dan tujuan cawangan berkenaan.

4.6.2 Cawangan-cawangan di bawah Pusat Analisis Halal.

4.6.2.1 Cawangan Pengurusan Halal

Fungsi utama cawangan Pengurusan Halal ini ialah untuk menguruskan pentadbiran dan yang berkaitan dengannya. Ia juga turut terlibat di dalam pengurusan dan pembangunan sumber manusia, pembangunan ICT, e-halal dan sistem SMS bagi memudahkan pengguna dalam menentukan kesahihan logo halal dan status produk halal. Di samping itu cawangan ini juga terlibat di dalam menjalankan promosi pensijilan halal dan penyebaran maklumat melalui media elektronik dan penerbitan bercetak seperti buletin, jurnal halal dan lain-lain lagi.

Selain daripada itu cawangan pengurusan halal juga turut terlibat di dalam menjalankan analisis data dan statistik berhubung dengan maklumat pensijilan halal. Ia juga turut memberikan pendidikan kepada pengguna melalui siri taklimat dan penjelasan mengenai isu-isu semasa dan membangunkan sistem bioinformatik.

Seterusnya ia juga terlibat didalam perancangan strategik hub halal terutama bagi menilai pelaksanaan semasa dan halatuju pembangunan hub halal dengan mengambil kira pembangunan badan-badan pensijilan di peringkat ASEAN dan antarabangsa.

4.6.2.2 Cawangan Penyelarasan dan Pengurusan Maklumat

Cawangan ini berfungsi untuk pembangunan dasar pensijilan halal. Di samping itu ia juga terlibat di dalam menjalankan kerjasama antara jabatan dan agensi dalam pembangunan hub halal dan menyelaras pensijilan halal JAKIM-JAIN. Selain daripada itu cawangan ini juga turut membantu JPH dalam menentukan status halal daging import. Pada masa ini terdapat lebih 78 buah rumah sembelihan dan logi pemprosesan produk yang berasaskan daging yang telah diperiksa dan mendapat pengesahan halal di seluruh dunia.

Seterusnya cawangan penyelarasan dan pengurusan maklumat juga turut memainkan peranan dalam menjalinkan kerjasama dengan Jabatan Standard Malaysia dalam membangunkan Standard Halal. Di samping itu kajian perbandingan standard halal antarabangsa turut di lakukan di bawah bahagian ini. Ia turut menjalinkan kerjasama halal di peringkat antarabangsa khususnya dengan MABIMS dan IOC di samping

memastikan pengurusan sistem pensijilan halal JAKIM selaras dengan ISO/EC Guide 65 dan DSM ACB Halal Product.

Bahagian ini turut berfungsi untuk memberi penerangan dan penjelasan berhubung dengan pensijilan halal dan hukum hakam yang berkaitan dengan halal. Akhirnya ia turut berfungsi untuk menguruskan permohonan pensijilan halal secara manual dan juga secara on-line.

4.6.2.3 Cawangan Kajian dan Pengesahan

Cawangan kajian dan pengesahan bertanggungjawab dalam penilaian dan semakan dokumen dari segi teknikal dan syariah bagi permohonan pensijilan berdasarkan Manual Prosedur Pensijilan Halal. Di samping itu ia juga terlibat dalam merancang dan melaksanakan lawatan pemeriksaan ke atas premis yang memohon sijil halal. Ia bertujuan bagi memastikan premis tersebut mematuhi Manual Prosedur Pensijilan Halal, MS 1500:2004 dan undang-undang lain yang berkaitan.

Seterusnya cawangan ini juga turut terlibat di dalam penyediaan laporan pemeriksaan halal, mengurus selia mesyuarat panel pengesahan halal, menguruskan pengeluaran dan penyerahan sijil halal bagi syarikat yang telah diluluskan oleh panel pengesahan halal. Selain daripada itu cawangan ini juga turut menguruskan perjanjian dengan pemegang sijil

halal, menguruskan makmal, peralatan dan aktiviti analisis sampel, menetapkan integriti sampel, menjalankan analisis makmal ke atas produk atau ramuan bagi mengetahui status halal dan menguruskan pengesahan sampel krisis bagi isu-isu semasa dan sampel R&D.

4.6.2.4 Cawangan Pemantauan dan Penguatkuasaan

Di antara tugas cawangan pemantauan dan penguatkuasaan ini ialah ia memantau syarikat atau premis pemegang sijil halal JAKIM, bertanggungjawab menerima aduan, menjalankan risikan dan penyelidikan terhadap penggunaan logo dan sijil halal palsu.

Pemantauan juga dilakukan terhadap pemakaian logo halal di bawah perbhasaan halal. Di samping itu bahagian ini turut terlibat di dalam pengendalian soal jawab kemusykilan mengenai isu halal haram, penggunaan logo dan sebagainya.

Penyelarasan aktiviti penguatkuasaan makanan dan barangan gunaan Islam dengan agensi berkaitan serta mengendalikan rayuan dan bantahan yang timbul berkaitan dengan isu halal turut ditangani oleh bahagian ini. Di samping itu ia turut terlibat di dalam pengendalian rayuan dan bantahan yang timbul berkaitan dengan isu halal, mengurus selia

mesyuarat panel rayuan halal dan melakukan pemantauan terhadap produk-produk dari luar negara di pintu masuk dan pasaran dalam negara.

Melihat kepada besarnya peranan yang dimainkan oleh cawangan-cawangan berkenaan, pada pendapat penyelidik JAKIM mampu untuk menjalankan tugas sebagai sebuah badan yang terlibat di dalam segala aktiviti yang melibatkan barangan gunaannya orang Islam dari segi makanan mahupun yang bukan berbentuk makanan.

Perkembangan yang seterusnya ialah pada 12 Februari 2008 satu majlis menandatangani memorandum persefahaman di antara JAKIM dan UPM telah dilaksanakan. Perjanjian persefahaman tersebut lebih menjurus kepada bentuk kerjasama dalam Pembangunan Makmal Analisis Produk Halal . Pembangunan Makmal Analisis ini dibangunkan bertujuan untuk memberi latihan kepada pegawai-pegawai Bahagian Hub Halal JAKIM sebagai langkah persediaan untuk mengendalikan makmal analisis produk halal di Bandar Enstek, Nilai, Negeri Sembilan.

Selain daripada itu ia turut membantu proses pensijilan halal dalam menganalisis produk-produk makanan atau ramuan baru yang terhasil dari perkembangan teknologi makanan ataupun bioteknologi pada zaman ini. Seterusnya dengan kerjasama ini ia dapat membantu mengatasi masalah kekurangan makmal yang berupaya menjalankan analisis terhadap produk

makanan halal bagi pihak JAKIM atau dengan kata lain berkongsi dalam bidang analisis, penyelidikan dan membangunkan sistem jaminan kualiti halal di negara ini. Perbincangan yang seterusnya ialah berkaitan badan lain yang turut terlibat di dalam penyelidikan produk halal di Malaysia.

4.7 Institut penyelidikan produk halal (IPPH) (UPM)

Institut Penyelidikan Produk Halal (IPPH) telah ditubuhkan pada tahun 2005 di Universiti Putra Malaysia dalam usaha membantu kerajaan menjadikan Malaysia sebagai Hab Halal Global. Penyelidikan yang dilaksanakan di Institut ini bukan sahaja dalam bidang R&D yang melibatkan produk makanan semata-mata malah ia turut merangkumi produk bukan makanan seperti kosmetik, farmaseutikal, nutraseutikal, polisi, sistem dan kewangan.

Institut ini mempunyai tiga makmal penyelidikan iaitu makmal analisis dan autentikasi, makmal inovasi dan proses dan makmal polisi dan pengurusan. Institut ini berperanan menjalankan penyelidikan dalam pelbagai teknik dan kaedah teknologi penghasilan dan pengesahan produk halal yang cepat dan tepat. Selain daripada itu kerja-kerja perundingan dalam penggubalan polisi dan tadbir urus yang berkaitan dengan industri halal di peringkat kebangsaan dan global turut juga dijalankan. Seterusnya ia turut terlibat di dalam membangunkan sistem jaminan kualiti produk halal

dan berusaha membangunkan pangkalan data serta sumber maklumat mengenai penyelidikan, produk dan perkhidmatan analisis yang telah dikembangkan oleh pelbagai pihak di peringkat serantau dan dunia.

Penyelidikan di dalam pembangunan produk dan proses yang dijalankan oleh institut ini dikatakan mampu meningkatkan kepelbagaian produk halal dengan menawarkan ingredien alternatif kepada sumber konvensional gelatin, lemak haiwan dan bahan pengawet yang bersifat toksik dan memudaratkan kesihatan.

Di antara teknik yang dijalankan adalah merangkumi pembangunan teknik baru untuk pengesanan produk halal menggunakan kaedah saintifik yang lazim digunakan dalam bidang penyelidikan kanser, biofarmasi dan bioteknologi seperti metabolomik, proteomik (pemprofilan peptida) dan genomik (Real Time PCR). Alatan yang digunakan adalah terkini dan tercanggih seperti *4-Dimensional Gas Chromatography Time of Flight Mass Spectrometer (GC-TOF-MS)* dan *Ultra Performance Liquid Chromatography (UPLC)*.

Demi memantapkan lagi program dalam melahirkan tenaga pakar, program pengajian siswazah peringkat ijazah sarjana dan ijazah doktor falsafah turut ditawarkan di dalam dua bidang utama iaitu *Halal Food Analysis* dan *Halal Food Management*. Sehingga kajian ini dilakukan

sebanyak 1.8 juta ringgit telah diterima melalui dana penyelidikan yang melibatkan 10 projek di bawah pembiayaan *Science Fund*, Geran Penyelidikan Fundamental dan Geran Universiti Penyelidikan.

Melalui Institut Penyelidikan Produk Halal juga perkhidmatan analisis produk halal dan beberapa program latihan seperti Kursus Penyembelihan Halal dan Kursus Verifikasi Produk Halal yang menggunakan kaedah *Polymerase Chain Reaction* (PCR) dengan kerjasama agensi kerajaan lain seperti JAKIM, JAIS dan JPH turut dilakukan.

4.8 Atase Hub Halal JAKIM di Australia.

Demi memastikan produk yang diimport ke Malaysia adalah halal, maka satu cadangan telah dibuat untuk mewujudkan seorang Penyelia Halal di Australia. Ia berikutan daripada lawatan Y. B. Menteri Pertanian dan Industri Asas Tani serta 4 kali Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Kebangsaan ke Australia pada bulan Mac 2006 pada ketika itu.

Ekoran daripada itu pada Mac 2008 atase ini telah mula beroperasi di Australia. Sebagai permulaan fungsi dan tanggungjawab penyelia halal yang berada disana ialah beliau perlu menjalankan pemeriksaan dan pemantauan ke atas rumah-rumah sembelihan yang ingin mengeksport daging atau produk berasaskan daging ke Malaysia. Beliau juga perlu

menjalankan pemeriksaan dan pemantauan di rumah sembelih yang telah diluluskan untuk mengeksport daging ke Malaysia bagi memastikan pelaksanaan proses penyembelihan, pemprosesan, penyimpanan dan sebagainya mematuhi Standard Halal Malaysia MS 1500:2004 dan protokol *The Malaysian Requirement For the Slaughter, Processing and Storage of Halal Meat*.

Seterusnya penyelia halal ini juga bertanggungjawab memantau dari masa ke semasa terhadap pengeksportan daging dari Australia ke Malaysia bagi memastikan daging yang dieksport ke Malaysia adalah benar-benar dari rumah sembelih yang diiktiraf oleh kerajaan serta bekerjasama dengan Jabatan Perkhidmatan Haiwan dan Jabatan Kastam Malaysia dalam melaksanakan pemantauan.

Justeru, penubuhan atase ini bertujuan memudahkan penyaluran dengan cepat segala dasar-dasar terbaru yang ditetapkan oleh kerajaan Malaysia berkaitan dengan pengimportan daging halal atau fatwa terbaru kepada pihak berkuasa Australia. Keadaan ini dapat mengelak daripada berlakunya tanggapan negatif pihak Australia terhadap kerajaan Malaysia, khususnya pihak berkuasa agama bagi kedua-dua negara yang terlibat.

Dengan tertubuhnya atase ini, ia turut memudahkan penyelia halal membuat kajian dari masa ke semasa mengenai dasar-dasar dan

peraturan terbaru yang ditetapkan oleh kerajaan Australia dan memaklumkan perkembangan terkini kepada pihak berkuasa agama di Malaysia. Keadaan ini akan memudahkan Malaysia membuat keputusan dan pendirian yang bersangkutan dengan pengimportan daging halal.

Oleh itu adalah difikirkan tepat pada masanya untuk menubuhkan atase di Australia, malah pada pendapat pengkaji ia perlu ditubuhkan juga di negara-negara lain yang terlibat dalam mengeksport barang makanan ke Malaysia seperti Cina, India dan negara lain.

Perkembangan terkini yang berlaku berhubung dengan makanan halal di Malaysia ialah pada 4 April 2008, *Halal Industry Development Corporation Sdn. Bhd (HDC)* telah mengambil alih tugas pengesahan halal daripada JAKIM dan ia berkuatkuasa serta merta. Perkara ini diumumkan oleh Perdana Menteri Malaysia Dato Sri Abdullah Hj Ahmad Badawi. Sehingga kajian ini dilaksanakan proses untuk menyerahkan kuasa kepada HDC masih lagi di dalam proses kerana ia bukan sahaja melibatkan pihak JAKIM tetapi pihak Jabatan Agama Islam Negeri atau JAIN juga turut terlibat. Untuk mengetahui apakah HDC sebenarnya maka perbincangan seterusnya adalah berkaitan dengan HDC.

4.9 Sejarah Penubuhan Halal Industry Development Corporation (HDC)

Penubuhan Halal Industry Development Corporation atau HDC telah dicadangkan oleh perdana menteri Malaysia Dato' Seri Abdullah Ahmad Badawi pada 31 Mac 2006.²⁵ Ekoran daripada itu HDC telah ditubuhkan pada 18 September 2006. Ia bertujuan untuk mengkoordinat perkembangan secara menyeluruh industri dengan fokus utamanya ialah untuk membangunkan standard halal, audit dan pensijilan, membangunkan kapasiti produk halal dan perkhidmatan disamping mempromosi dan melancarkan perkembangan serta keterlibatan syarikat Malaysia di dalam pasaran halal global.

Di antara misi HDC ialah untuk membangunkan Malaysia sebagai sebuah hub halal bertaraf antarabangsa manakala di antara beberapa objektifnya pula ialah mempertahankan integriti proses pensijilan halal Malaysia melalui semakan yang berterusan dalam rangkakerja peraturan, standard dan proses audit; membangunkan infrastruktur untuk kajian dan latihan bagi membolehkan mereka yang terlibat di dalam produk halal bersaing di dalam pembangunan global yang melibatkan teknologi dan prosedur pengurusan; menyeragamkan pasaran halal tempatan melalui penyertaan peserta dalam membentuk model untuk diperkenalkan di dalam komuniti halal global; melicinkan penghasilan produk halal domestik melalui

²⁵ Sila lihat <http://www.hdcglobal.com/portal/mainpage.php>

penambahbaikan kapasiti dan kecekapan perkhidmatan sokongan halal; memperkenalkan taman halal bagi menyediakan rangkaian untuk meningkatkan kecekapan di dalam penghasilan dan pengagihan produk halal; mempromosikan halal sebagai alternatif yang menyihatkan dan membangunkan global imej Malaysia sebagai pengeluar yang berkualiti tinggi dari segi produk halal dan perkhidmatannya.

Kini HDC giat menjalankan berbagai aktiviti yang berkaitan dengan halal. Misalnya berdasarkan kajian yang dilakukan oleh pengkaji pada tahun 2007 sahaja program yang telah dilaksanakan ialah *Halal World Expo2007*, *HDC Halal Training Programme*, *International Conference on Research Advances in Halal Science*, *Hi-tech Halal Certification*, *Another Plan for Halal Exports*, *HDC to Take Lead in Halal International Certification*, seminar pembangunan industri halal peringkat negeri di Pahang dan Melaka, *HDC halal roadshow* di negeri Kedah dan lain-lain lagi.

Seterusnya pada bulan Mei 2008 di antara aktiviti yang dijalankan oleh HDC ialah *Halal Integrity and Industrial Development : The Global Outlook*; *HDC Halal Training Program*; *HDC International Halal Certification Programme*; *HDC About to Implement Halal Industry Action Plan*; *2nd International Conference on Research Advances in Halal Science*, *13th Gulf Food, Hotel Equipment Exhibition and Salon Culinaire*, Seminar

Pembangunan Industri Halal peringkat negeri Sarawak dan Sabah, *The 5th Malaysia International Halal Showcase (MIHAS)*, *World Halal Forum 2008* dan *2nd International Conference on Research Advances in Halal Science* yang di adakan pada bulan Oktober 2008.²⁶

Di antara tujuan utama program-program berkenaan dianjurkan ialah untuk membuka ruang kepada pengusaha, pengeluar, penyelidik dan semua yang terlibat di dalam penghasilan makanan halal berinteraksi di antara satu sama lain bagi membantu negara mewujudkan hub halal dunia. Malah untuk mempercepatkan lagi usaha berkenaan, Perdana Menteri Malaysia Dato' Sri Abdullah b. Hj Ahmad Badawi telah mengumumkan pada 4 April 2008, HDC akan mengambil alih tugas-tugas JAKIM dalam bidang kuasa yang berkaitan dengan produk makanan halal. Proses penyerahan kuasa ini telah sempurna sepenuhnya pada 1 Julai 2008 dan kini bahagian hub halal JAKIM berada di bawah HDC. Walau bagaimanapun jawatankuasa halal negeri masih beroperasi di bawah bidang kuasa Jabatan Agama Islam di negeri masing-masing.

4.10 Kesimpulan

Berdasarkan kajian yang telah dilakukan berhubung dengan badan-badan yang terlibat di dalam membuat dasar dan menentukan makanan yang dihasilkan halal serta beberapa isu yang terlibat seperti isu

²⁶ Maklumat diperolehi oleh pengkaji melalui brosur/risalah yang diedarkan dari semasa ke semasa.

penggunaan logo halal dan isu permohonan sijil halal, boleh disimpulkan bahawa penghasilan makanan halal secara komersial ini telah mengakibatkan berlakunya penglibatan yang menyeluruh semua pihak iaitu pihak industri, kerajaan dan juga pengguna. Jelas menunjukkan bahawa berdasarkan isu makanan halal pihak kerajaan telah mewujudkan beberapa badan yang terlibat secara langsung untuk menangani serta memikirkan usaha agar makanan yang terhasil adalah benar-benar mengikut syarak. Berdasarkan kajian yang telah dilakukan kesungguhan pihak pemerintah dalam menangani persoalan halal ini dapat dibuktikan melalui perkembangan badan yang terlibat serta fungsi yang dijalankan dalam menentukan terhasilnya makanan halal. Ini diringkaskan seperti di bawah:

Jadual 4.4: Sejarah badan-badan yang terlibat dalam bidang halal dan fungsinya.

Tahun	Perkembangan	Fungsi
1968	Majlis Raja Malaysia putusan tubuh Urusetia Kebangsaan Hal Ehwat Agama Islam Malaysia	
1974	Urusetia naik taraf kepada Bahagian Hal Ehwat Islam (BAHEIS)	Memberi pengesahan status halal (dalam bentuk surat pengesahan) -makanan -barangan gunaan Islam Dikendalikan oleh Pusat Penyelidikan Islam

Samb. Jadual 4.4

Tahun	Perkembangan	Fungsi
1982	-Masalah rujukan halal JAIN, JAKIM, JPM. -tubuh Jawatankuasa Halal Haram. Nama diubah kemudian kepada Jawatankuasa Mengkaji Bahan Makanan dan Gunaan Orang Islam -Cadang tubuh Lembaga halal haram dibawah KPDM - ditolak	Bersifat sementara. Tiada kuasa undang-undang seperti (KPDNHEP)
31 Mac 88	-Cadangan lain –tubuh jawatankuasa penyelidikan diperingkat negeri. -Masalah timbul iaitu tiada pelarasan antara pusat dan negeri -Tubuh Jawatankuasa mengkaji makanan dan bahan gunaan orang Islam (ahli agama dan profesional). Ditubuhkan di peringkat persekutuan dan negeri.	-Untuk melihat produk dinegeri-negeri -Penyelarasan di bawah Unit Pusat Penyelidikan Islam .
30 sept 88	-Diswastakan kepada Syarikat Ilham Daya Sdn. Bhd. -BAHEIS.	-melakukan pemeriksaan premis -Pengeluaran sijil dan pemantauan
1994	BAHEIS	Berlaku perubahan terhadap pegesahan sijil dari surat pengiktirafan kepada bentuk sijil dan logo

Samb. Jadual 4.4

Tahun	Perkembangan	Fungsi
1 Jan 1997	BAHEIS dinaik taraf kepada Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM)	
2 Sept 2002	-Ambil semula tugas Syarikat Ilham daya -JAKIM	-pemeriksaan -pengesahan sijil halal
28 Ogos 2003	-Wujud badan baru iaitu Bahagian Kajian Makanan dan Barangan Gunaan Islam (MGI) -Satu Logo sahaja diguna dan didaftar di <i>Trade Mark ACT 1976</i>	-Pengesahan halal -Persijilan -Pusat perkhidmatan
30 Sept 2003	Tubuh Jawatankuasa penasihat pengesahan halal JAKIM (JPPH) (ahli profesional dan agama)	Memberi pendapat dan nasihat berhubung: Pemantauan halal Penyalahgunaan logo Penggunaan logo halal dalam perubatan, kosmetik dan herba Kes penyamaran Logo baru halal Kadar caj baru
2004	MS 1500:2004 digunakan	Standard Halal Malaysia
16 Dis 2004	Tubuh dibawah JPPH Jawatankuasa Teknikal Halal (ahli sains IPTA, JPH, Jkimia, MARDI, KKM, dan wakil JAKIM)	-Memberi kepakaran teknikal dalam memantapkan kredibiliti pensijilan halal JAKIM
17 Ogos 2005	Cadangan penubuhan Pusat Analisis Halal Malaysia (Rancangan Malaysia ke-9)	-pensijilan halal -pusat R&D halal -Institut Latihan halal

Samb. Jadual 4.4

Tahun	Perkembangan	Fungsi
17 Nov 2005	Hab Halal JAKIM ditubuhkan	-Cawangan pengurusan halal -Cawangan penyelarasan dan pengurusan maklumat halal -Cawangan kajian dan pengesahan halal -Cawangan pemantauan dan penguatkuasaan.
2005	Institut Penyelidikan Produk Halal (IPPH) UPM ditubuhkan	-Menjalankan analisis berkaitan halal -melahirkan siswazah
18 Sept 2006	Halal Industry Development Corporation Sdn. Bhd. (HDC) ditubuhkan	-Membangunkan standard halal -audit dan pensijilan -mempromosi syarikat Malaysia dalam pasaran antarabangsa
Julai 2007	Permohonan sijil halal secara online diperkenalkan	Mencepatkan proses permohonan
7 Jan 2008	Penggunaan Logo Halal Produk dari Luar negara yang mendapat pengesahan dari JAKIM	Memudahkan pengguna
Mac 2008	Atase Hub Halal JAKIM di Australia ditubuhkan	-pemeriksaan rumah sembelihan
4 April 2008	Halal Industry Development Corporation Sdn. Bhd. (HDC)	mengambil tugas Hab Halal JAKIM
1 Julai 2008	Penyerahan tugas selesai sepenuhnya dari JAKIM kepada HDC	Mempromosi makanan halal ke luar negara
	Jawatankuasa halal negeri masih beroperasi dibawah kuasa JAIN	Pengesahan sijil halal

Seterusnya berhubung dengan penggunaan logo halal, dapat disimpulkan bahawa penyeragaman logo di dalam negara yang dilakukan bermula pada tahun 2003 banyak membantu pengguna untuk mengenalpasti logo yang sah bagi mendapatkan makanan halal dalam pasaran. Malah ini juga turut membantu pengguna daripada berlakunya kekeliruan dalam menentukan logo yang sah. Seterusnya penggunaan logo halal luar negara yang diiktiraf oleh kerajaan turut membantu pengguna dalam hal yang sama. Ini membuktikan bahawa makanan halal kini sudah menjadi isu antarabangsa dan sudah sampai masanya kerjasama antara negara-negara dilakukan berhubung dengan persoalan produk halal. Walau bagaimanapun, logo halal dari luar negara ada pelbagai dan ini menyukarkan pengguna untuk mengingati semua logo yang diiktiraf.

Berhubung dengan isu permohonan sijil halal pula, permohonan untuk mendapat sijil halal oleh pengusaha bumiputera dan bukan bumiputera di Malaysia meningkat setiap tahun bermula dari tahun 2003. Timbulnya minat untuk mendapatkan tanda halal ini membuktikan bahawa permintaan terhadap makanan halal meningkat setiap tahun. Atas dasar itu pengusaha-pengusaha makanan bukan bumiputera misalnya akur untuk mematuhi peraturan yang ditetapkan oleh kerajaan dalam menghasilkan makanan halal sekiranya produk mereka mahu menembusi pasaran pengguna Islam. Atas kesedaran tersebut pelbagai

langkah telah diambil bagi memahamkan lagi pengusaha makanan apakah yang dimaksudkan dengan halal. Pelbagai kursus, penerangan, seminar dan lain-lain telah diadakan oleh bahagian hab halal JAKIM dan HDC kepada pengusaha-pengusaha makanan yang ingin memohon sijil halal.

Seterusnya kajian akan dilanjutkan lagi untuk melihat corak pengambilan makanan di dalam masyarakat hari ini. Pilihan di antara makanan tradisional dan makanan moden (*fast food*) akan dilakukan melalui kajian kes.